

KONGREGACJA BISKUPÓW

DE PASTORALI MIGRATORUM CURA

INSTRUKCJA DOTYCZĄCA DUSZPASTERSTWA WŚRÓD MIGRANTÓW*

Kongregacja Biskupów pragnąc określić przepisy wytyczające taki sposób działania biskupów i duszpasterzy, który by lepiej odpowiadał normom papieskim, Konstytucjom i Dekretom Powszechnego Soboru Watykańskiego II oraz współczesnym potrzebom migracji — uznała, że do tego wszystkiego należy przystosować Konstytucję Apostolską *Exsul familia*¹.

Stąd Kongregacja po porozumieniu się z licznymi Konferencjami Biskupimi przygotowała niniejszą Instrukcję. Uzyskała ona przychylną opinię członków Kongregacji Biskupów, na posiedzeniu plenarnym, odbytym w dniu 21 listopada 1968 roku.

Ojciec św. Paweł VI, po wysłuchaniu Kardynała Prefekta Kongregacji Biskupów, zatwierdził tę Instrukcję pismem apostolskim *Pastoralis migratorum cura*, wydanym z własnej woli w dniu 15 sierpnia 1969 roku i nakazał ją opublikować, postanawiając jednocześnie, by przepisy tej instrukcji zaczęły obowiązywać od dnia 1 października 1969 roku.

Rozdział I

ZASADY OGÓLNE

1. Nowe formy migracji

Dla każdego jest rzeczą jasną, że na skutek różnych przyczyn ludzie mogą obecnie łatwiej i częściej podróżować do różnych krajów. Szybki bowiem rozwój techniki w zakresie życia gospodarczego, wzajemne powiązania obywateli i narodów, coraz większa i częstsza współzależność, usilna dążność w zakresie współżycia do pogłębienia i politycznej jedności rodziny ludzkiej, wielki wreszcie obecnie wzrost społecznych środków przekazywania myśli ludzkiej - to wszystko poszerzyło horyzonty i na nowe aspekty dawnym przedsięwzięciom².

Nie brak jednak takich ludzi, którzy czy to z przyczyn politycznych, ekonomicznych wędrują do innych krajów. Bez przerwy wielu ludzi opuszcza swój do swoją ojczyznę z zamiarem zamieszkania gdzie indziej, zachęteni rozwojem przemy pociągnięci życiem miejskim. Sprzyja temu nawiązanie ekonomicznej współpracy w zakresie międzynarodowym, jak również ułatwienia w otrzymaniu pracy w innych krajach. Trzeba dodać także współpracę w dziedzinie nauki i techniki, zwłaszcza w krajach nierozwiniętych, częstszą wymianę kulturalną, dzięki międzynarodowym instytucjom i możliwości odbywania studiów na uniwersytetach zagranicznych.

2. Jedność rodziny ludzkiej

Ten ruch ludnościowy staje się nową i powszechną przyczyną „przeobrażenia” wszystkich ludów, a więc całego okręgu ziemi, w czym „Duch Boży, który kieruje przedziwną opatrnością biegiem czasów i odnawia oblicze ziemi”³ - jest łatwo dostrzegalny.

Ruchy bowiem ludnościowe sprzyjając wzajemnemu poznaniu wszystkich i współpracy

oraz popierając je, świadczą o jedności rodziny ludzkiej i tworzą ją, jak również wyraźnie stwierdzają braterstwo między narodami, „w czym każda jednocześnie daje i otrzymuje”⁴.

3. Problemy związane z migracją

Uznając przytoczone co dopiero korzystne aspekty ruchów ludnościowych, i można jednak przemilczeć fakt, że są z tym związane jednocześnie liczne niebezpieczeństwa i trudności, zwiększane bardzo często lub przynajmniej nie pomniejszane rozmiarem zjawiska. Powiększają się wprawdzie obecnie częste powiązania społeczne jednakże nie sprzyja to zawsze osiągnięciu odpowiedniej dojrzałości osoby i kontaktom prawdziwie osobowym. Stąd rodzą się liczne trudności i udręki, „których sam człowiek jest zarówno przyczyną, jak i ofiarą”⁵.

Należy wspomnieć przede wszystkim niepokoje wynikające z nierówności ekonomicznej, konflikty, mające swe źródło w różnej mentalności i tradycjach, „wszelką i dyskryminacji w zakresie podstawowych praw osoby ludzkiej, czy to dyskryminacji społecznej, czy kulturalnej, czy to ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pozycję społeczną, język lub religię”⁶ i które dotyczą uprzedzeń historycznych oraz nietolerancji ideologicznej i politycznej⁷.

4. Wpływ na życie religijne

Skoro to wszystko dotyka głęboko całość społeczności i struktury rodziny ludzkiej, zwykło też przynosić niemałą szkodę, również życiu religijnemu. Chrześcijanie bowiem żyjący w tych warunkach, na skutek złej formacji podkreślającej zbytnio wewnętrzny aspekt wiary, narażają się — jak to stwierdza doświadczenie — na zaniedbania i powolne zaniechanie praktyk chrześcijańskich. Zdarza się, że tracą wielki skarb wiary dotychczas pielęgnowanej: a zwykło to mieć tym łatwiej miejsce, im bardziej narażone jest na niebezpieczeństwo dziedzictwo ludzkie i kulturalne, z którym najczęściej łączy się wiara emigrantów. Z tej to racji święta Matka Kościoła, powołany do tego, „by [...] uczynić wszystkich uczestnikami zbawczego odkupienia”⁸ jest „naprawdę ściśle związany z rodzajem ludzkim i jego historią”⁹. Podejmuje on ciągłą troskę o swoje dzieci, które z jakiegokolwiek przyczyny opuszczają swój dom i udają się do innych krajów. Wypełniając zaś wiernie otrzymane od Boga polecenie, zabiega nie tylko o to, by zapewnić wszystkim emigrantom pociechę religijną, lecz także gorliwie troszczy się o to, by zabezpieczyć i utrzymać prawa osoby ludzkiej i podstawy życia również duchowego¹⁰.

5. Przestrzeganie fundamentalnych praw osoby ludzkiej

Człowiek, „w swej jedności i całości, z ciałem i duszą”¹¹ jest właściwym celem duszpasterskiej troski Kościoła. Ponieważ zaś duszpasterstwo winno się dostosowywać do potrzeb czasu, stąd wydaje się wskazanym przypominać raz po raz najwyższe i fundamentalne uprawnienia rodziny ludzkiej. Czynić zaś to należy już to w tym celu, by uświadamiali je sobie i strzegli ich ci, którzy rządzą narodami, już to po to, by wszyscy emigranci poczuli się włączeni w obowiązki obywateli i społeczności oraz pilnie rozważali zadania, jakie mają do wypełnienia.

6. Prawo do posiadania ojczyzny

Ze społecznej natury człowieka wynika, że winien być obywatelem jakiegoś państwa i mieć swoją ojczyznę, z którą łączy się nie tylko pochodzeniem i węzłem krwi, lecz także więzami

duchowymi i kulturalnymi¹².

Ma zaś miejsce naruszenie najwyższych i podstawowych praw ludzkich, pozbawia się własnego domu i ojczyzny czy to poszczególne osoby, czy też etniczne, z racji odmiennego pochodzenia, różnicy religii lub tym podobnej przyczyny.

7. Prawo emigrowania

Człowiek posiada wrodzone prawo do korzystania z dóbr materialnych i duchowych, przy pomocy których „pełniej i łatwiej osiąga swoją doskonałość”¹³. Skoro jednak państwo ze względu na brak środków materialnych lub z racji zbyt i liczby obywateli, nie może zapewnić swoim mieszkańcom korzystania ze wspomnianych dóbr albo wprowadza warunki ubliżające godności ludzkiej, wtedy człowiekowi przysługuje prawo emigrowania i wybrania nowego domu poza granicami oraz szukania godnych człowieka warunków życia¹⁴.

Pełne takie prawo przysługuje nie tylko poszczególnym osobom, lecz także całym rodzinom. Stąd „w kierowaniu procesem emigracji, należy bezwzględnie zabezpieczyć wspólnotę życia rodzinnego”¹⁵, biorąc pod uwagę potrzeby takich rodzin, zwłaszcza gdy idzie o mieszkanie, wychowanie dzieci, warunki pracy, zabezpieczenie społeczne, podatki¹⁶.

Władza publiczna niesłusznie odmawiałaby prawa osobie ludzkiej, gdyby przeciwstawiała się lub czyniła przeszkody w emigracji lub imigracji¹⁷, chyba że dzieje się to z poważnych i prawdziwych racji dotyczących dobra wspólnego¹⁸.

8. Służba na rzecz dobra wspólnego

Chociaż przysługuje im prawo migrowania, to jednak „obywatele mają pamiętać, że jest prawem i obowiązkiem każdego przyczyniać się w miarę możliwości osobistej do prawdziwego postępu własnej społeczności. W krajach zwłaszcza słabo rozwinięty gdzie pilnie trzeba spożytkować wszelkie zasoby, na poważne niebezpieczeństwo wystawiają dobro wspólne ci”¹⁹, którzy zwłaszcza mając uzdolnienia intelektualne i duże możliwości działania, poddają się chęci i pokusie migrowania. Tacy bowiem „pozbawiają własne społeczeństwo pomocy bądź to materialnej, bądź moralnej, której ono potrzebuje”²⁰. Kraje gospodarczo rozwinięte winny pilnie mieć na uwadze rozwój dobra wspólnego w krajach gospodarczo zaniedbanych. W tym celu należy popierać akcję przygotowywania i wysyłania z powrotem do ojczyzny fachowców i młodzieży studiującej, po uzyskaniu przez nią w określonym zakresie przygotowania i ewentualnym otrzymaniu dyplomu.

9. Władza publiczna ma obowiązek dostarczenia możliwości pracy

Jest obowiązkiem rządzących zatroszczyć się o to, by obywatele mogli znaleźć pracę we własnym kraju²¹. „Uważamy, że w tych sprawach byłoby ze wszech miar wskazane, ażeby - o ile to możliwe - przedsiębiorstwa czekały na pracę, nie zaś praca na przedsiębiorstwa”²². Stąd też migracje nie powinny być następstwem konieczności, lecz wynikiem wolnego wyboru osoby ludzkiej.

10. Obowiązki względem społeczności przyjmującej

„Ktokolwiek ma zamiar udać się do innego narodu, powinien mieć w wielkim poszanowaniu jego spuściznę narodową, język i obyczaje”²³. I dlatego migranci powinni się chętnie przystosowywać do przyjmujących ich społeczności i od razu uczyć się używanego tu języka. Chodzi o to, by w wypadku dłuższego lub definitywnego zamieszkania łatwiej mogli się wszczepić w nową społeczność. Nastąpi to jednak w sposób naturalny i skuteczny wtedy,

gdy będzie się dokonywać z wykluczeniem nacisku lub stawiania przeszkód, a więc w sposób wolny i stopniowy.

W tej dziedzinie należy otoczyć szczególną troską tych, którzy ze względów ideologicznych lub politycznych zostali zmuszeni opuścić swoją ojczyznę i wszystkich wygnańców, których pozbawiono domu i deportowano gdzie indziej. Ci wszyscy nie zwykli, na skutek samych okoliczności rzeczy, łatwo i chętnie przystosować się do społeczności, w którą zostali włączeni.

11. Prawo do zachowania rodzimej mowy i spuścizny duchowej

Migranci przynoszą ze sobą własną mentalność, własną mowę, kulturę i religię. Stanowi to wszystko pewne duchowe dziedzictwo myśli, tradycji i kultury, mające przetrwać jeszcze poza ojczyzną. Winno ono być zatem wszędzie bardzo doceniane.

Poczesne miejsce zajmuje w tej dziedzinie ojczysty język migrantów, poprzez który wyrażają oni swoje nastawienie, poglądy, kulturę i życie duchowe²⁴.

Ponieważ stanowią one naturalny środek i drogę do poznania i dotarcia do wnętrza człowieka, stąd troska o migrantów wtedy tylko będzie owocna, gdy jest podejmowana przez osoby, które to wszystko dobrze znają i które władają poprawnie językiem migrantów. Wynika z tego i potwierdza się postulat podejmowania duszpasterstwa przez kapłanów mówiących ich językiem i to przez cały czas, gdy tego wymaga pożytek²⁵.

12. Sposoby prowadzenia duszpasterstwa

We wszystkich i poszczególnych wypadkach należy osobno rozważyć i dostosować do okoliczności sposoby, formy prawne i aktualną użyteczność, jakie należałoby i uwadze w duszpasterstwie migrantów.

Gdy idzie o wspomniane okoliczności, to wypada wyliczyć przynajmniej niektóre. Trzeba więc brać pod uwagę: jak długo już trwa dana migracja, jaki jest przystosowania (pierwszego lub następnych pokoleń), a dalej różnice w zakresie sposobu życia cywilnego (języka i obyczajów), sam sposób emigrowania, a więc czy m igra powtarzają się okresowo, czy są stałe lub czasowe, czy dokonują się w małych lub dużych grupach, czy są geograficznie określone, czy też obejmują ludzi różnych terytoriów. Z tej to racji nie można niczego pominąć przy ustalaniu sposobu, jakim Kościół powinien służyć w duszpasterstwie. Chodzi mianowicie o to, by duszpasterstwo było zawsze odpowiednio dostosowane do aktualnych potrzeb migrantów.

13. Tzw. pluralizm w nowym świecie

Jeżeli duszpasterze pilnie rozważą i zastosują to, o czym była poprzednio mowa, wtedy migranci nie tylko unikną łatwiej niebezpieczeństw i szkód związanych z ich sytuacją, lecz będą mieli również dobrą i częstą okazję, by otrzymać swój udział w rozszerzaniu Królestwa Bożego. Sama bowiem praktyka życia stwarza liczne powiązania i kontakty czy to z wiernymi innych wyznań, czy to z niechrześcijanami, czy wreszcie z niewierzącymi. Ponadto zdarza się często, że w społeczność wyznania katolickiego i chrześcijańskiego zostają włączeni wyznawcy innych religii, robotnicy i młodzież studiująca lub odbywająca praktykę. Z drugiej zaś strony z racji wzajemnej współpracy międzynarodowej „wzrasta coraz bardziej zastęp rzeczoznawców (katolików) wysyłanych przez organizacje międzynarodowe i prywatne lub na podstawie układów dwustronnych w celu niesienia pomocy krajom gospodarczo opóźnionym”²⁶. Daje to Kościołowi - zgodnie z intencją Soboru Watykańskiego Drugiego - wspaniałą okazję do propagowania jedności chrześcijan²⁷ oraz - gdy chodzi o

niechrześcijan i niewierzących - okazję sprawienia, „by przez świadectwo życia poszczególnych wiernych i całej wspólnoty, stać się znakiem ukazującym Chrystusa”²⁸.

14. Misja całego ludu Bożego

Powikłana różnorodność spraw i problemów, różnica miejsca i okoliczności stają się przedmiotem długofalowej i gorliwej troski poszczególnych biskupów i konferencji biskupich oraz wymagają braterskiej współpracy ze strony ludu Bożego względem migrantów, bez względu na to, czy zamieszkują w granicach czy też poza granicami ojczyzny. Można się spodziewać, że wszyscy, którzy się cieszą ludzką godnością, zwłaszcza chrześcijanie „zechcą zwiększyć wspólny i uzgodniony wysiłek celem otworzenia wszystkim drogi do życia bardziej ludzkiego, w którym miłuje się i wspiera każdego jako swego brata”²⁹.

15. Pojęcie duszpasterstwa migrantów

Obecne ruchy ludnościowe dokonujące się bardzo szybko na kuli ziemskiej zawierają w sobie różne elementy: ruchy te obejmują zarówno robotników, jak i kierujących najmem do pracy, młodzież studiującą i fachowców z dziedziny techniki, dobrowolnych migrantów, a także uciekinierów czy wypędzonych z ojczyzny. Chociaż bardzo się różnią między sobą kategorie tych ludzi, to jednak wszyscy z nich znajdują się w szczególnych warunkach, znacznie różnych od tych, do jakich przywykli w swojej ojczyźnie tak, że nie mogą korzystać (na równi z innymi) z pomocy miejscowych proboszczów. Z tej to racji Kościół stara się z matczyną troskliwością o to, by zabezpieczyć im odpowiednią opiekę duszpasterską. W zakres omawianego tu rodzaju duszpasterstwa włącza się wszystkich migrantów, którzy przebywają z jakiegokolwiek przyczyny poza ojczyznę lub poza własną grupą etniczną i ze względu na specyficzne potrzeby, wymagają szczególnej opieki.

W celu prowadzenia i ułatwienia tego rodzaju duszpasterstwa, wydaje się następujące przepisy.

Rozdział II

KONGREGACJA BISKUPÓW

16. § 1. Do Kongregacji Biskupów należy kierowanie, zarządzanie, koordynowanie, i prowadzenie tego wszystkiego, co dotyczy opieki duchowej nad wiernymi obrządku łacińskiego, którzy dokądkolwiek emigrują. Porozumiewa się ona jednak z Kongregacją Kościołów Wschodnich i z Kongregacją Ewangelizowania Narodów, gdy idzie o tereny podległe jednej z tych Kongregacji. Zachowuje się równocześnie nienaruszone obowiązki i władze ordynariuszów miejsca w zakresie duszpasterstwa³⁰.

§ 2. Podobnie jest obowiązkiem Kongregacji Biskupów podejmowanie tego, o czym była poprzednio mowa dla dobra duchowego migrantów przynależnych do obrządków wschodnich po porozumieniu się (ulożeniu sprawy) z Kongregacją Kościołów Wschodnich, ilekroć wierni poszczególnych obrządków wschodnich udają się do miejsca nie podlegającego tejże Kongregacji i gdzie nie ma kapłana własnego obrządku.

§ 3. Zgodnie z przepisami Pisma Papieskiego motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, omawiana Kongregacja może, po wysłuchaniu zdania zainteresowanych Konferencji Biskupich lub na prośbę jakiejś konferencji Biskupiej erygować - mając na uwadze świadczenie dobra duchowego pewnym liczniejszym grupom społecznym „Prażury, które będą się składały z duchownych diecezjalnych, odpowiednio do tego przygotowanych, a które

pozostaną pod władzą własnego prałata i będą posiadały własne statuty"³¹.

§ 4. Ponieważ zgodnie z Konstytucją Apostolską *Regimini Ecclesiae universae*³² do Kongregacji Biskupów są włączone Rady i Sekretariaty: dla spraw Migracji Dzieł Apostolskich morza, powietrza i ludów koczowniczych, stąd funkcje wyliczone w paragrafie pierwszym przypadają Kongregacji Biskupów, gdy tego wymaga pożytek tych, którzy należą do dzieł Apostolstwa morza, powietrza i ludów koczowniczych³³.

§ 5. Z racji specjalnego celu, omawianej kongregacji podlegają Instytuty zakonne założone dla niesienia pomocy duchowej migrantom. Z tej racji Kongregacja otrzymuje władzę tylko w odniesieniu do tych spraw, które dotyczą członków tych instytutów jako kapelanów, czyli duszpasterzy migrantów, czy to pojedynczo branych czy też razem, z zachowaniem jednak prawa Kongregacji Spraw Zakonnych i Instytutów Świeckich w odniesieniu do tych spraw, które dotyczą prowadzenia życia zakonnego.

§ 6. Kongregacja Biskupów, spełniając zamierzenie Soboru Watykańskiego Drugiego troszczy się o to, by wspólnie z Sekretariatami Jedności Chrześcijan, dla niechrześcijan i dla niewierzących brać udział w tych wszystkich wspólnych poczynaniach, które wydadzą się pożyteczne dla grupy migrantów każdej wiary.

17. Dla wypełnienia tego wszystkiego, co dotyczy migracji, Kongregacja Biskupów korzysta z pomocy Urzędu dla spraw migracyjnych i Rady Wyższej dla spraw migracyjnych.

18. § 1. Urzędowi dla Spraw Migracji, który już dawniej został utworzony przy Kongregacji Biskupów przewodniczy Delegat do dzieł migracyjnych. Wspomaga go odpowiednia liczba urzędników.

§ 2. Do zadań tego urzędu należy zajmować się badaniem i podejmowaniem tego wszystkiego, co ma na uwadze przede wszystkim wzrost dobra duchowego chrześcijan migrujących, jakiegokolwiek języka, pochodzenia, narodu i - zachowując odpowiednie przepisy - obrządku. Jego zadaniem jest także służenie pomocą Radzie Wyższej dla Spraw Migracji i przygotowywanie jej posiedzeń, popieranie kontaktów z komisjami biskupimi, podejmowanie i prowadzenie rozmów ze stowarzyszeniami wszystkich narodów, które są zainteresowane w jakikolwiek sposób troską o migrantów i podejmowanie wszelkich innych przedsięwzięć, które wydadzą się pożyteczne i odpowiednie.

19. Rada Wyższa dla Spraw Migracji składa się z:

§ 1. Przewodniczącego, którego funkcję pełni każdorazowy Sekretarz Kongregacji Biskupów;

§ 2. Sekretarza, na który to urząd wybiera się Delegata do dzieł migracji, apostołatu morza, powietrza i ludów koczowniczych.

§ 3. Do tejże Rady należą:

a) Przewodniczący i sekretarze³⁴ Biskupich Komisji dla spraw migracji, ustanowionych w poszczególnych krajach, albo, stamtąd gdzie ich nie ma, biskupi promotorzy krajowi. Należą do niej następnie: urzędnicy Dykasterii Kurii Rzymskiej, zainteresowanych w jakikolwiek sposób duszpasterstwem migrantów, a więc: Urzędu dla Międzynarodowych Spraw Kościelnych, Kongregacji: Kościołów Wschodnich, Spraw Duchowieństwa, Spraw Zakonów i Instytutów Świeckich, Nauczania Katolickiego, Ewangelizowania Narodów, Sekretariatów: Jedności Chrześcijan, dla Niechrześcijan i dla Niewierzących oraz Rady Świeckich i Papieskiej Komisji Studiów „Iustitia et Pax”; Delegaci Międzynarodowej Organizacji „Caritas”. Międzynarodowej Komisji Katolickiej dla spraw migrantów. Federacji Przełożonych zakonów męskich i żeńskich i wreszcie przełożeni generalni kongregacji zakonnych dla spraw migrantów;

b) inni biegli i dobrze zasłużeni mężowie duchowni i świeccy, wybrani i mianowani

przez Kongregację Biskupów.

§ 4. Przewodniczący, wysłuchawszy zdania Sekretarza, wybiera ze wspomnianej Rady pewne osoby i przedstawia je do zatwierdzenia Kongregacji Biskupów. Z osób tych ustanawia się Komisje studiów.

20. Rada Wyższa dla spraw migracji jako zespół mający na uwadze zebranie wniosków w zakresie działania i ułożenia spraw ma za zadanie:

§ 1. zbierać, spisywać i badać wnioski wszystkich episkopatów oraz to, co w tej sprawie zaproponują lub przedstawia delegaci episkopatów jako członkowie tejże Wyższej Rady;

§ 2. dokładnie analizować to wszystko, co zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego Drugiego odnosi się do spraw migracyjnych oraz jednocześnie rozważać potrzeby migrantów, które ciągle się zmieniają;

§ 3. przysyłać wnioski do Kongregacji Biskupów, po zapoznaniu się z którymi mogłaby Kongregacja ta przedstawić Konferencjom Biskupów normy w celu prowadzenia duszpasterstwa migrantów w sposób bardziej skuteczny i przystosowany.

§ 4. Omawiana tutaj Rada zbiera się w określonych terminach na zebrania plenarne, a gdy zachodzi konieczność, na zebrania nadzwyczajne.

21. Do zadań Komisji Studiów należy:

§ 1. Badania ważniejszych spraw i bardziej naglących potrzeb.

§ 2. Przedstawianie Kongregacji Biskupów odpowiednich wniosków w celu rozwiązania tych spraw.

§ 3. Omawiana Komisja zbiera się dwa razy w roku.

Rozdział III

KRAJOWE KONFERENCJE BISKUPIE

„Konferencje Biskupów, głównie krajowe mają starannie prześledzić zagadnienia odnośnie do wyżej wspomnianych ludzi (tj. migrantów, uchodźców i wygnańców itp.) oraz zgodnie i wspólnymi siłami zaradzić pieczołowicie duchowej opiece nad nimi przy pomocy odpowiednich środków i organizacji, biorąc w rachubę przede wszystkim zasady już ustalone lub mające być ustalone przez Stolicę Apostolską, umiejętnie przystosowane do warunków czasu, miejsca i osób”³⁵.

„Konferencje Biskupów proszone są, ażeby, biorąc pod uwagę wielką dziś liczbę migrujących i podróżujących, zleciły delegowanemu do tego kapłanowi lub specjalnie ustanowionej Komisji wszystko, co dotyczy studium tej sprawy i prowadzenia opieki duszpasterskiej nad wymienionymi”³⁶.

„Ponieważ potrzeby duszpasterskie domagają się coraz więcej, żeby pewne zadania duszpasterskie były harmonijnie pokierowane i rozwijane, należy utworzyć pewne organy do obsłużenia wszystkich lub kilku diecezji jakiegoś określonego okręgu lub narodu, które można powierzyć również biskupom”³⁷.

„Również do Konferencji Biskupów należy powoływanie do życia i wspomaganie dzieł, dzięki którym doznają braterskiego przyjęcia i odpowiedniej opieki duszpasterskiej przybywający z terenów misyjnych na studia lub w poszukiwaniu pracy. Z ich przybyciem bowiem dalekie ludy stają się niejako bliskie, a wspólnoty od dawna chrześcijańskie mają doskonałą sposobność do dialogu z narodami, które jeszcze nie słyszały Ewangelii oraz do

pokazania im poprzez osobistą służbę miłości i pomocy prawdziwego oblicza Chrystusa"³⁸.

„By imigranci z krajów misyjnych spotykali się z należyтым przyjęciem i otrzymali odpowiednią opiekę duszpasterską od biskupów narodów od dawna już chrześcijańskich, potrzebna jest współpraca z biskupami misyjnymi"³⁹.

22. § 1. W krajach, które posiadają większą liczbę migrantów. Konferencje Biskupie winny ustanowić własną Komisję Biskupią dla duszpasterstwa migracyjnego. Komisja taka będzie miała własnego sekretarza, który będzie pełnił funkcję przede wszystkim krajowego dyrektora⁴⁰. Będzie on mógł być przydzielony do Wyższej Rady dla Spraw Migracyjnych.

§ 2. Jest rzeczą bardzo wskazaną, by do tej Komisji należeli także kapłani, zakonnicy i zakonnice - ci zwłaszcza, o których chodzi w art. 53 § 1 - a także osoby świeckie biegłe w sprawach dotyczących migracji.

§ 3. W innych natomiast krajach, gdzie mniejsza jest liczba migrujących. Konferencje Biskupów powinny wyznaczyć przynajmniej jakiegoś biskupa promotora, dla kierowania duszpasterstwem migrantów.

23. Dla wprowadzenia w życie postanowień w tej materii Stolicy Apostolskiej lub dekretów Soboru, Krajowe Konferencje Biskupów powinny osobiście lub przez Krajowe go Dyrektora ewentualnie inną instytucję:

§ 1. przeanalizować dokładnie podstawowe kwestie dotyczące migracji biorąc pod uwagę zwłaszcza okoliczności narodów i miejsca, podjąć odpowiednie środki duszpasterskie, które by przygotowały duchowo migrantów do nowych warunków życia, dzięki czemu zostaliby odpowiednio przyjęci czy to w różnych regionach swojej ojczyzny, czy też w innych krajach, do których się udają⁴¹. Winny ponadto wydatnie wspomagać te grupy osób niechrześcijan, które wydają się być pozbawione pomocy duchowej i materialnej.

§ 2. Wybrać kapłanów i przygotować do podjęcia tego rodzaju specjalnej posługi oraz przedstawić zainteresowanym Konferencjom Biskupim innych krajów lub ich Instytucjom, aby - zgodnie z przepisem art. 36 § 2 - byli przez nich zatrudnieni jako kapelani lub misjonarze migrantów.

§ 3. Gdy zachodzi potrzeba, mają utworzyć zespół kapłanów z przeznaczeniem do spraw związanych z migracją, albo przynajmniej wybrać pewne instytucje w celu formowania kandydatów danego języka do kapłaństwa, korzystając ewentualnie z pomocy Seminariów. W ramach tej formacji kapłani, czy to przed udaniem się za granicę, czy też już tam przebywając, powinni uczęszczać do odpowiednich szkół, a następnie, gdy jest to aktualne, mają poznać nowe sposoby apostołowania i przyswoić sobie znajomość spraw dotyczących życia ekonomicznego, społecznego i cywilnego.

§ 4. Zachęcać zakonników i zakonnice, jak również i świeckich do uczestniczenia w tego rodzaju przedsięwzięciach i posługiwać się nimi roztropnie, ażeby w uporządkowanej akcji duszpasterskiej przynieśli tej sprawie jak największą pomoc duchową i społeczną⁴².

§ 5. Popierać - po porozumieniu się z Kongregacją Biskupów - odbywanie spotkań krajowych lub nawet obejmujących odpowiednie kraje, zmierzających do prowadzenia duszpasterstwa migrantów w sposób bardziej odpowiedni i skuteczny oraz jednolity, dopóki nie przystosuje się ono do szczególnych warunków każdego narodu.

§ 6. Podejmować odpowiednie rozmowy z organizacjami krajowymi lub międzynarodowymi, z instytucjami państwowymi i związkami w celu zabezpieczenia praw emigrantów również w dziedzinie społecznej, oraz w celu właściwego dopomożenia im w zakresie przygotowania, głównie przez dokształcenie we własnym zawodzie, najbardziej odpowiednim, gdy chodzi o współczesne potrzeby⁴³.

§ 7. Przesyłać co roku do Kongregacji Biskupów sprawozdanie z działalności,

dołączając także pewne wiadomości - jeżeli takie zebrano - pożyteczne przy sporządzaniu statystyki, dzięki czemu można by pełniej poznać trudności, wnioski i życzenia oraz łatwiej temu wszystkiemu zaradzić.

24. § 1. Wszelkiego rodzaju ruchy ludnościowe oraz całe zespoły osób, które są związane w jakiś sposób z coraz częstszymi podróżami, jak np. marynarzy, obsługujących linie powietrzne, nomadów — to wszystko stwarza nie tylko pewne trudności w zakresie duszpasterstwa, lecz stwarza także niezwykle sytuacje dotyczące życia duchowego, psychiki, spraw pieniężnych oraz odpowiedniego podziału rzeczy, zwłaszcza gdy idzie o wygnańców, usuniętych z domu lub o emigrantów, którzy opuszczają regiony przeludnione i czekające jeszcze na rozwój gospodarczy.

§ 2. W celu przygotowania środków do rozwiązania tych trudnych kwestii w sposób - na ile to możliwe - odpowiedniejszy, jest rzeczą bardzo wskazaną, by Konferencje Biskupie i ordynariusze miejsca organizowali co roku „Dzień migranta”⁴⁴.

§ 3. Obchodzenie tego dnia ma na uwadze takie cele: chodzi mianowicie o to, by dzieci Ludu Bożego, każde stosownie do swego stanu, rozważając boski plan wiecznego zbawienia, poznały dokładnie swoje obowiązki i wypełniły swoje zadanie w zakresie spraw związanych z migracją. Celem takiego dnia jest również i to, by chrześcijanie, zanosząc modły do Boga, wyprosilili nadprzyrodzoną pomoc, gdy chodzi o odpowiednie powołania. Ma on także wspomóc gorliwą pracę apostołską kapłanów oraz sprawić, by wiara migrantów pozostała nienaruszona i stale wzrastała.

§ 4. Gdy chodzi o trudności natury psychologicznej, to potrzebny jest wspólny wysiłek i współpraca wszystkich chrześcijan, ażeby wszystkie uprzedzenia i rozdziały, mające swe źródło w różnicy narodowości, pochodzenia i religii zostały przewyciężone wspólnym wysiłkiem, wznawiając bardziej bezpośrednie i ściślejsze powiązania oraz braterską więź między narodami⁴⁵.

§ 5. Ponieważ bardzo liczne i pożyteczne przedsięwzięcia kapłanów, czyli duszpasterzy, pomocników społecznych i wszystkich instytucji działających na rzecz imigrantów, stwarzają dla Konferencji Biskupich i dla ordynariuszów miejsca niemałe trudności, dotyczące mianowicie spraw finansowych, właściwego podziału dóbr — stąd „Dzień migranta” ma i to na uwadze, by chrześcijanie dobrze zdali sobie sprawę ze swoich obowiązków w zakresie dostarczenia środków na zaspokojenie potrzeb braci migrantów. Z tej okazji Konferencje Episkopatu mogą ten dzień wykorzystać dla budzenia coraz to większej gorliwości wiernych w tej materii i zachęcenia ich, by złożyli dobrowolną ofiarę na ten cel.

§ 6. „Dzień migranta” ma być obchodzony w takim czasie i w taki sposób, jak to doradzają miejscowe warunki i postulaty społeczności świeckiej.

Rozdział IV

ORDYNARIUSZE MIEJSCA

„Specjalną troską należy otoczyć tych wiernych, którzy ze względu na warunki życia nie mogą dostatecznie korzystać z ogólnej zwykłej opieki duszpasterskiej proboszczów lub całkowicie są jej pozbawieni, jak np. mnogie rzesze migrantów, uchodźcy i wygnańcy, podróżujący statkami czy samolotami, koczownicy oraz inni tego rodzaju. Dla roztoczenia opieki nad życiem duchowym tych, którzy okresowo udają się w inne strony, celem wypoczynku, trzeba obejrzeć się za trafnymi metodami duszpasterskimi”⁴⁶.

„W podobnych okolicznościach należy również zadbać o wiernych obcojęzycznych

czy to przez kapłanów i parafie z tym samym językiem, czy przez wikariusza biskupiego władającego dobrze mową, a nawet wyposażonego w razie potrzeby w godność biskupią, czy ostatecznie w jakiś inny bardziej odpowiedni sposób”⁴⁷.

„Wikariusze biskupi cieszą się w określonej części diecezji czy określonym rodzaju spraw albo w odniesieniu do wiernych jakiegoś obrządku lub grupy osób — zgodnie z nominacją biskupa diecezjalnego - władzą zwyczajną zastępczą, którą prawo powszechne przyznaje wikariuszowi generalnemu”⁴⁸.

Co dotyczy różnych form, potwierdzonych długą praktyką i sposobów prowadzenia duszpasterstwa migrantów, to ordynariusze miejsca winni mieć na uwadze następujące wskazania.

A. Ordynariusze, od których odchodzą migranci:

25. Gdy to się wyda konieczne lub przynajmniej pożyteczne, winien być ustanowiony i odpowiednio zorganizowany w Kurii Diecezjalnej specjalny urząd, do którego należałoby zajmowanie się i załatwianie spraw migrantów oraz podejmowanie pewnych przedsięwzięć przed lub po ich odjeździe.

26. Ordynariusze winni zwrócić proboszczom uwagę na poważny ich obowiązek wyrobienia u wiernych takiej postawy religijnej, dzięki której mogliby łatwiej wyjść na-przeciw - gdy zajdzie tego potrzeba - trudnościom i niebezpieczeństwom związanym z opuszczeniem miejsca zamieszkania i nawiązać nowe kontakty z innymi ludźmi - czy to wtedy, gdy się przenoszą do innego miejsca we własnym kraju, czy też gdy udają się do innego kraju, gdzie mieszkańcy są innego lub mieszanego wyznania. W takiej sytuacji migranci winni mieć zawsze do dyspozycji jako męża zaufania proboszcza, który trwa przy nich jak ojciec.

27. Ordynariusze miejsca winni się zatroszczyć o rozpoznanie i wyszukanie kapłanów czy to diecezjalnych, czy zakonnych, którzy by byli zdadni i odpowiedni do podjęcia tego trudnego posługiwania. Gdy zaś poproszą o nich Konferencje Biskupie, powinni chętnie ich posłać (do pracy).

28. Każdy ordynariusz powinien utrzymywać kontakty z Krajową Konferencją Biskupią lub jej instytucjami, by w ten sposób uzyskać pomoc dla własnej diecezji i przyczynić się wzajemnie w innych diecezjach do wprowadzenia w życie postanowień Konferencji Biskupiej w zakresie duszpasterstwa migrantów.

B. Ordynariusze miejsca, do których przybywają migranci:

29. Gdy zachodzi konieczność, również w diecezjach, do których odbywa się migracja winien być ustanowiony w Kurii Biskupiej Urząd dla spraw migracji. Ma nim kierować Wikariusz Biskupi lub inny odpowiedni kapłan.

30. § 1. Należy zachęcić w odpowiedni sposób wszystkich wiernych zarówno duchownych, jak i świeckich, zakonników i zakonnice, aby przyjęli życzliwie migrantów i starali się przyjść im z pomocą w trudnościach, zwłaszcza na początku.

§ 2. Winni przyjść z pomocą życzliwie i chętnie również chrześcijanom, którzy nie mają pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim, a którzy są pozbawieni ministrów swojego Kościoła lub wspólnoty. Nie powinni też odmawiać pomocy niechrześcijanom, jeżeli tacy przybywają. Należy jednak w zakresie uczestniczenia w rzeczach świętych zachować

postanowienia zarówno Dekretu Powszechnego Soboru Watykańskiego Drugiego Unitatis Redintegratio, jak i Instrukcji ekumenicznej.

§ 3. Troska duchowa o wszystkich chrześcijan mieszkających w granicach parafii, a więc również o migrantów spoczywa przede wszystkim na proboszczach, którzy i wypełnienia tego obowiązku zdadzą kiedyś sprawę przed Bogiem. Tak wielki więc obowiązek mają wspólnie podejmować i dzielić z kapłanem, czyli duszpasterzem, o ile jest.

31. § 1. Po uzgodnieniu sprawy z Krajową Konferencją Biskupią lub jej instytucjami powołanymi do spraw migracyjnych, powinni (ordynariusze) poszukiwać kapłanów, którzy mówią tym samym językiem, co migranci lub są tej samej narodowości.

§ 2. Gdy zaś szczególne okoliczności rzeczy, jak niewystarczająca liczba wspomnianych kapłanów, doradzałyby, co innego, ordynariusze winni korzystać z pomocy, i kapłanów, którzy znają język migrantów i wedle sił mają zabiegać o to, aby ich synowie mogli uniknąć jakichkolwiek szkód i niebezpieczeństw w prowadzeniu tycia chrześcijańskiego.

§ 3. Jeżeli chodzi o duszpasterstwo migrantów odmiennego obrządku, to zachowując mocy uprawnienia ich Hierarchii, trzeba mieć na uwadze także dekrety wydane w tej materii⁵⁰.

§ 4. Podobnie, gdy zachodzi konieczność, trzeba się zatroszczyć o sprawy duchowe chrześcijan, nie posiadających pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim, porozumiewając się także z ich przełożonymi lub ministrami - zgodnie z prawnymi przepisami uprawnionych Kongregacji Stolicy Apostolskiej.

32. Niech się nie wzbraniają ordynariusze miejsca dopuszczać - zgodnie z zasadami⁵¹ Soboru Watykańskiego Drugiego - do liturgii użycia języka własnego migrantów, dla każdej narodowości.

33. W prowadzeniu duszpasterstwa migrantów doświadczenie i praktyka potwierdzają następujące sposoby i drogi, które winny być jednak przystosowywane do miejscowych warunków, czyli okoliczności, do zwyczajów i potrzeb tej grupy wiernych:

§ 1. Tam, gdzie jest duża liczba migrantów tego samego języka, zamieszkujących w danym miejscu na stałe, czy też w sposób ciągły się zmieniających, może być rzeczą wskazaną utworzenie parafii personalnej, dokładnie określonej przez Ordynariusza miejsca⁵².

§ 2. Biskup może erygować także misję (placówkę) duszpasterską, określając dokładnie jej granicę⁵³, zwłaszcza na tych terenach, gdzie migranci nie zamieszkują na sposób stały. Tego rodzaju misja ma na uwadze specjalne zespoły ludzi, którzy przez pewien okres czasu zamieszkują dane terytorium z jakiegokolwiek przyczyny.

§ 3. Mając na uwadze dogodność można misję duszpasterską, erygowaną w granicach jednej czy kilku parafii, związać z jakąś parafią terytorialną, zwłaszcza wtedy, gdy jest ona prowadzona przez członków zgromadzenia zakonnego, prowadzących duszpasterstwo wśród migrantów.

§ 4. Ilekroć nie wydaje się rzeczą pożyteczną erygowanie parafii personalnej, misji duszpasterskiej samodzielnej lub złączonej z jakąś parafią, wtedy troskę duszpasterską o migrantów należy powierzyć kapłanowi, czyli duszpasterzowi tego samego języka, określając terytorialny zasięg jego posługi.

§ 5. Gdzie jest dość duża liczba migrantów, można będzie - w celu zaradzenia trosce duszpasterskiej - zamianować kapłana w charakterze wikariusza jednej lub kilku parafii.

§ 6. Wreszcie dla nowych instytucji, obejmujących obecnie swym zasięgiem kilka krajów należy wybrać kapłanów, ażeby członkowie tych instytucji, należący do różnych grup językowych, nie byli pozbawieni opieki duszpasterskiej. Kapłani ci powinni znać język tych

członków i podjąć posługę na rzecz danej grupy wiernych.

34. § 1. Każdemu kapelanowi, czyli duszpasterzowi należy wedle możliwości przydzielić jakiś kościół lub kaplicę publiczną czy półpubliczną dla sprawowania świętego posługiwania.

§ 2. W przeciwnym zaś razie ordynariusz miejsca winien wydać przepisy, na podstawie których wolno by było kapelanowi lub misjonarzowi wypełniać swoje posługiwanie w sposób swobodny i owocny w innym kościele, nie wyłączając parafialnego⁵⁴.

§ 3. Ponadto wydaje się pożyteczną rzeczą przygotowanie pewnych pomieszczeń, które mogliby migranci uważać za swoje, by tam podtrzymywali swoje tradycje, korzystali z zasłużonego odpoczynku i z rozrywki oraz mogli znaleźć zbawienne pomoce.

Rozdział V

KAPELANI, CZYLI DUSZPASTERZE MIGRANTÓW I DELEGACI

„O wiernych obcojęzycznych należy się zatroszczyć czy to przez kapłanów i parafie tego samego języka, czy przez wikariusza biskupiego władającego dobrze daną; mową, a nawet wyposażonego w razie potrzeby w godność biskupią, czy wreszcie w jakiś inny bardziej odpowiedni sposób”⁵⁵.

A. Kapelani, czyli duszpasterze

35. Kapłanów, którzy otrzymali od władzy kościelnej prawne zlecenie do prowadzenia opieki duchowej nad migrantami, nazywa się kapelanami, czyli duszpasterzami.

36. § 1. Kapłani, pragnący podjąć opiekę duszpasterską nad migrantami, winni najpierw uzyskać odpowiednie upoważnienie od własnych ordynariuszów. Potem dopiero powinni się zaofiarować do dyspozycji własnej Konferencji Biskupiej lub instytutów, które mają powierzone sprawy migracyjne.

§ 2. Wyjąwszy wypadek, w którym byłoby rzeczą wskazaną, ażeby Kongregacja Biskupów sporządziła reskrypt nominacyjny, należy do Konferencji Biskupich kraju, 2 którego udają się kapłani, zaopatrzyć ich w odpowiedni dokument przeznaczający do pracy. Dokument ten przeznaczają Konferencji Biskupiej kraju, do którego się udają. Ta zaś Konferencja przekazuje kapelanów, czyli duszpasterzy ordynariuszom miejsca, przeznaczając ich do pracy duszpasterskiej wśród migrantów.

§ 3. W odniesieniu do zakonników podejmujących duszpasterstwo migrantów ustanowione są specjalne przepisy w rozdz. VI.

§ 4. Duszpasterstwo migrantów winno być wedle możliwości powierzane kapłanowi, który był przez wystarczający okres czasu odpowiednio przygotowany i posiada cnotę, wiedzę, znajomość języka i inne przymioty ducha, jakie są potrzebne do podjęcia takiego obowiązku⁵⁶.

37. § 1. Kapelan, czyli duszpasterz migrantów, pozostaje inkardynowany do własnej diecezji. Wolno mu będzie przeto do niej powrócić, gdy wyrażą na to zgodę zainteresowani przełożeni. Uzyskawszy zaś możliwość powrotu, cieszy się kapelan wszystkimi prawami, jakie by posiadał, gdyby przez cały ten czas sprawował w diecezji święte posługiwać⁵⁷.

§ 2. Kapelan, czyli duszpasterz migrantów, podlega jurysdykcji miejscowego

ordynariusza tak w zakresie wykonywania świętego posługiwania, jak i w zakresie zachowania karności.

§ 3. Gdy idzie o administrację dóbr doczesnych, to kapelani, czyli duszpasterze migrantów, mając już zgodę krajowego Dyrektora, obowiązani są uzyskać od ordynariusza miejsca zezwolenie na wykonywanie wszystkich przedsięwzięć ekonomicznych, z czego muszą zdać dokładne sprawozdanie pod koniec roku.

38. Kapelan, czyli duszpasterz, któremu została powierzona parafia personalna⁵⁸, posiada władzę proboszczowską, ze wszystkimi uprawnieniami i obowiązkami, jakie na podstawie prawa powszechnego przysługują proboszczom. Ponadto - chociaż nie ma jurysdykcji terytorialnej - posiada władzę udzielania sakramentu Bierzmowania swoim podwładnym, znajdującym się w obliczu śmierci⁵⁹.

39. § 1. Kapelan, czyli duszpasterz, któremu zostało powierzono duszpasterstwo⁶⁰, posiada władzę własną i dlatego — stosując odpowiednie modyfikacje - jest przyrównany proboszczowi.

§ 2. Tego rodzaju władza jest personalna i może być wykonywana tylko w odniesieniu do osób, a mianowicie migrantów tego samego języka i w granicach określonych w nominacji.

§ 3. Władza ta jest złączona na równych prawach z władzą miejscowego proboszcza⁶¹. I dlatego każdy migrant może swobodnie, gdy chodzi o korzystanie i Sakramentów św., nie wyłączając małżeństwa, udać się do kapelana, czyli duszpasterza własnego języka albo do miejscowego proboszcza⁶².

§ 4. Wreszcie, oprócz tego, co prawo powszechne przyznaje proboszczom, kapelan, czyli duszpasterz migrantów, ma jeszcze inne uprawnienia i obowiązki.

Gdy idzie o prawa, należy wymienić następujące:

a) władzę udzielania swoim podwładnym, tj. wiernym tego samego języka, znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci, sakramentu bierzmowania - zgodnie z dekretem *Spiritus Sancti munera*;

b) władzę ważnego asystowania przy małżeństwach nupturientów, z których przynajmniej jedno należy do danej grupy językowej, ale w granicach powierzonego terytorium i z zachowaniem przepisów prawnych. Należy zachować także przepisy KPK dotyczące godziwości⁶³ i normy obowiązujące w zakresie badania stanu wolnego nupturientów⁶⁴.

Gdy chodzi o obowiązki, to należy wymienić następujące:

a) te same obowiązki w zakresie wykonywania świętego posługiwania, które spoczywają na każdym proboszczu zgodnie z przepisami KPK⁶⁵;

b) zwłaszcza obowiązek:

1) rezydencji na określonym terytorium, zgodnie z przepisami kanonów⁶⁶;

2) sporządzania ksiąg parafialnych zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego. Autentyczny odpis tych ksiąg winien na końcu każdego roku przesyłać do miejscowego proboszcza⁶⁷;

c) Nie ma natomiast obowiązku odprawiania Mszy św. za lud, jak to przewiduje prawo powszechne⁶⁸.

§ 5. Kapłani mianowani, jako pomocnicy kapelana, czyli duszpasterza, któremu powierzono duszpasterstwo, mają te same prawa i obowiązki - z zachowaniem koniecznych modyfikacji - co i wikariusze współpracownicy proboszcza.

40. § 1. Tam, gdzie nie dałoby się utworzyć placówki duszpasterskiej, ordynariusz miejsca winien udzielić kapelanowi, czyli duszpasterzowi, odpowiednich uprawnień, ażeby

migranci tego języka, zamieszkujący pewne terytorium⁶⁹, nie byli pozbawieni pomocy świętego posługiwania⁷⁰.

§ 2. W takich wypadkach biskupi winni zwrócić uwagę na to, by prawa i obowiązki kapelana, czyli duszpasterza, migrantów zostały dokładnie określone i uzgodnione z urzędem miejscowego proboszcza.

41. Ażeby migranci uzyskali pożądane obfite owoce ze świadczonego im posługiwania, trzeba kapelanowi, czyli duszpasterzowi, pełniącemu funkcję w jednej lub kilku parafiach¹¹, pozostawić odpowiedni przeciąg czasu i dostarczyć potrzebnych środków.

42. Kapelani, czyli duszpasterze migrantów, niezależnie od tego, jaka jest ich pozycja prawna i jaką świadczą pomoc migrantom na zlecenie ordynariusza miejsca, niech się starają włączyć w diecezję, na terenie której wypełniają swe posługiwanie, duchem i działaniem oraz usiłują przystosować się. Dopóki tam zamieszkują, niech miejscowego ordynariusza uważają za własnego i odnoszą się do niego z szacunkiem⁷². Niech pilnie przestrzegają diecezjalne przepisy dotyczące duszpasterstwa. Zjednoczeni braterską zgodą z kapłanami danej diecezji, zwłaszcza z proboszczami, niech pracują nad zbawieniem dusz. Niech uczęszczają na zebrania diecezjalne i biorą udział w spotkaniach, na których omawia się sprawy moralne i liturgiczne. Tego rodzaju zespolenie w duchu i działaniu winno dać migrantom wspianiały przykład przystosowania się i współpracy.

§ 1. Ordynariusze miejsca i proboszczowie winni otoczyć kapelanów, czyli duszpasterzy migrantów, najwyższą miłością i wspomagać ich chętnie w wypełnianiu trudnego posługiwania, które staje się pomocą dla dusz powierzonych ich pieczy. Niech zabiegają o to, by stworzono im takie warunki, jakie posiadają pozostali kapłani diecezjalni i przyznano takie same prawa i zabezpieczenia w sprawach ekonomicznych.

§ 2. Jest rzeczą słuszną, by niektórzy z kapelanów, czyli duszpasterzy migrantów, byli także członkami Rady Kapłańskiej.

§ 3. Wypada również udzielać kapelanom, czyli duszpasterzom migrantów - gdy tak doradzają okoliczności - przywilejów i uprawnień, jak ich ordynariusze miejsca mogą udzielać kapłanom swojej diecezji na podstawie pisma Apostolskiego Pastorałe munus⁷³.

§ 4. Wolno kapelanom, czyli duszpasterzom migrantów, wziąć w ciągu roku miesięczny urlop (opuścić placówkę), byleby zaradzono potrzebom duszpasterskim przez kapłana zatwierdzonego przez miejscowego ordynariusza.

B. Delegaci dla kapelanów, czyli duszpasterzy imigrantów

44. § 1. Jest rzeczą bardzo wskazaną, ażeby w tych krajach, w których jest większa liczba kapelanów, czyli duszpasterzy migrantów tego samego języka, ustanowić jednego delegata dla kapelanów.

§ 2. Delegata dla kapelanów, czyli duszpasterzy migrantów, wybiera Konferencja tego kraju, w którym będzie on pełnił swoją posługę, po porozumieniu się z zainteresowanymi Konferencjami Biskupimi.

45. Delegat duszpasterzy migracyjnych nie posiada na mocy swego urzędu żadnej władzy jurysdykcyjnej czy to terytorialnej, czy personalnej.

46. Do delegata kapelanów, czyli duszpasterzy migrantów, należy - po porozumieniu się z zainteresowanymi ordynariuszami miejsca:

1) Zawieranie umów z biskupami kraju lub okręgu, gdzie zamieszkują na sposób stały duszpasterze migrantów i z innymi, do których powinien dotrzeć na mocy swego

urzędu - dotyczących tego wszystkiego, co ma na uwadze dobro duchowe migrantów jego kraju, czyli języka.

2) Kierowanie kapelanami, czyli duszpasterzami migrantów, z zachowaniem jednak uprawnień ordynariuszów i przełożonych zakonnych⁷⁴.

47. § 1. Winien przeto Delegat troszczyć się o to:

a) ażeby kapelani, czyli duszpasterze prowadzili życie zgodne z przepisami kanonów i pilnie wypełniali swoje obowiązki;

b) by w kościołach lub kaplicach dbali o piękno i porządek. Podobnie gdy idzie o szaty liturgiczne, a zwłaszcza przechowywanie Najśw. Sakramentu i odprawianie Mszy św.;

c) by kapelani przestrzegali pilnie dekretów wydanych przez Konferencje Biskupie lub przez ordynariuszów miejsca;

d) ażeby święte czynności sprawowane były zgodnie z przepisami liturgicznymi i dekretami głoszonymi przez Kongregację dla Spraw Kultu Bożego, dobra kościelne dobrze zarządzane, a złączone z nimi pewne obciążenia pilnie wypełni księgi parafialne, o których mowa w nrze 39, § 4, b) 2) prawidłowo prowadzone przechowywane.

§ 2. Aby się o tym wszystkim przekonać. Delegat winien często wizytować placówki duszpasterskie.

§ 3. Delegat winien także postarać się odwiedzić chorego duszpasterza migrantów i zatroszczyć się o to, by miał odpowiednią pomoc duchową i materialną, a w razie i odpowiedni pogrzeb. Ma też czuwać, by w wypadku choroby lub zgonu kapelana nie zaginęły lub nie zostały zabrane księgi, dokumenty i inne rzeczy należące do danej placówki.

§ 4. Funkcje, o których mowa w §§ 1-3 wykonuje łącznie z uprawnieniami kompetentnej władzy miejscowej.

48. Delegat będzie mógł zwoływać duszpasterzy migrantów przy nadarzających się okazjach, po uzgodnieniu sprawy z kompetentną władzą. Celem tych spotkań będzie wspólne odprawienie rekolekcji, a także rozmowy na temat bardziej odpowiednich w prowadzenia posługiwania. Wszelkie jednak życzenia i wnioski muszą być wionę kompetentnej władzy i uzyskać jej zatwierdzenie przed wprowadzeniem i życie.

49. Wypada porozumieć się z Delegatem, ile razy chodzi o nominację, przeniesienie lub usunięcie duszpasterza migrantów ewentualnie o erekcję nowych placówek⁷⁵.

50. Miejscowe Konferencje Biskupie lub sami biskupi mogą - w odniesieniu do swego terytorium - przyznać Delegatom obszerniejsze uprawnienia, w zależności od tego, co będą doradzały okoliczności rzeczy lub potrzeby.

51. Delegat winien przynajmniej raz w roku złożyć sprawozdanie miejscowej Konferencji Biskupiej oraz Konferencji swego kraju - za pośrednictwem krajowego Dyrektora - dotyczące apostołstwa wśród migrantów, zaznaczając o osiągnięciach i przeszkodach.

Rozdział VI

ZAKONNICY I ZAKONNICE

„Zwłaszcza z uwagi na palące potrzeby dusz oraz na brak diecezjalnego kleru biskupi mogą zawiązywać do pomocy w różnych posługach duszpasterskich instytuty zakonne, nie poświęcające się życiu wyłącznie kontemplacyjnemu, respektując jednak właściwy każdemu instytutowi charakter. Niech przełożeni będą w miarę sił skłonni do okazania tej współpracy również przez przyjmowanie, choćby czasowe, parafii”⁷⁶.

52. Instytuty prowadzące życie wspólne mogą stać się bardzo wielką pomocą w duszpasterstwie migrantów, ponieważ wśród ich członków można znaleźć osoby pochodzące z różnych krajów i z odległych placówek apostołatu, a więc posiadających różną formację. Z tej właśnie racji mogą one dysponować kapłanami i innymi pomocnikami, posiadającymi szczególne i odpowiednie przygotowanie. Łatwiej też da się ich skierować do tego czy innego miejsca.

53. § 1. Bardzo ważne w tej materii jest dzieło podejmowane przez instytuty, których członkowie, związani radami ewangelicznymi, biorą sobie jako cel własny apostołstwo wśród migrantów. Do takich można zaliczyć np. Kongregację Misjonarzy św. Karola, zwanych Skalabrinianami, Towarzystwo Chrystusowe dla wychodźców Polaków, Stowarzyszenie św. Pawła dla migrantów maltańskich⁷⁷.

§ 2. Pozostałe instytuty, chociaż nie biorą sobie za cel własny pracy wśród migrantów, to jednak tego rodzaju wiernym mogą w sposób bardzo korzystny i chwalebny świadczyć pomoc duszpasterską, w szczególności zaś sposób poprzez te dzieła, które bardziej odpowiadają naturze i celowi każdego z nich.

§ 3. Gdy ordynariusz miejsca pragnie powierzyć duszpasterstwo migrantów jakiemuś instytutowi, to - zachowując pozostałe przepisy prawne - należy zawrzeć pisemną umowę między ordynariuszem a przełożonym zakonnym⁷⁸. Jednocześnie trzeba też sprawę załatwiać z Konferencją Biskupią lub z instytutami Biskupimi, które zajmują się apostołstwem migrantów w kraju, z którego migranci pochodzą.

§ 4. Chociażby chodziło o instytuty, które mają jako własny cel duszpasterstwo wśród migrantów, to jednak wszystkie dzieła i poczynania mające na uwadze dobro migrantów podlegają władzy i kierownictwu ordynariusza miejsca. Zachowuje się jednak prawo przełożonych zakonnych w zakresie czuwania nad życiem zakonników i - łącznie z ordynariuszem miejsca - w zakresie wypełniania przez nich powierzonych im funkcji⁷⁹.

§ 5. Gdy posługa duszpasterska migrantów ma być powierzona jakiemuś zakonnikowi, zawsze wymagana jest uprzednia zgoda przełożonego i winna być zawarta uprzednio umowa na piśmie, w ten mianowicie sposób jak to przewiduje odnośnie kapłanów diecezjalnych art. 36, z zastosowaniem także koniecznych modyfikacji.

54. § 1. Rozliczne dzieła dobroczynności i wielorakie akcje miłosierdzia łączą się często z apostołstwem wśród migrantów. W związku z tym bardzo się zaleca i należy, docenić w tej materii pomoc, jakiej mogą udzielić żeńskie instytuty zakonne, zwłaszcza te, które mają tego rodzaju posługiwanie jako swój główny cel. Żeby zebrać bogatsze owoce, nie powinno nigdy zabraknąć troski duchowej o takie instytuty — z zachowaniem ich praw i uwzględnieniem charakteru — ani też wystarczających środków materialnych. § 2. Należy wyrazić życzenie, by ten szczególny rodzaj apostołstwa był w zakonnych instytutach żeńskich coraz bardziej doceniany i podejmowany.

55. § 1. Zgodnie z życzeniem Soboru Watykańskiego Drugiego należy organizować i popierać stałą współpracę i braterską zgodę między zakonnymi instytutami męskimi i żeńskimi, między duchowieństwem i diecezjalnymi lub międzydiecezjalnymi pobożnymi stowarzyszeniami świeckich. Winni temu patronować biskupi i przełożeni zakonni⁸⁰.

§ 2. W zakresie wykonywania apostołstwa wśród migrantów i innych wiernych, wszyscy zakonnicy winni się podporządkować przepisom wydanym przez ordynariusza miejsca⁸¹.

§ 3. Jeżeli w wypełnianiu tego rodzaju apostołatu, pewne sprawy dotyczą bezpośrednio lub pośrednio porządku domu i społeczności zakonnej, wtedy za pośrednictwem kompetentnych przełożonych trzeba określić stosunek między zakonnikami i ordynariuszem miejsca oraz pozostałymi instytutami dla dzieł migracyjnych⁸².

Rozdział VII

UDZIAŁ ŚWIECKICH

„Świeccy zaś powinni podjąć trud odnowy porządku doczesnego jako własne zadanie i spełniać je bezpośrednio i zdecydowanie, kierując się światłem Ewangelii i duchem Kościoła, przynaglani miłością chrześcijańską. Jako obywatele powinni współpracować ze współobywatelami, działając z właściwą kompetencją i na własną odpowiedzialność, szukając wszędzie i we wszystkim sprawiedliwości Królestwa Bożego”⁸³.

„Spośród znaków naszych czasów zasługuje na szczególną uwagę wzmacniające się stale i nieodwracalne poczucie solidarności wszystkich narodów; zadaniem zaś apostołstwa świeckich jest troskliwe popieranie go i przekształcanie w szczerze i prawdziwe poczucie braterstwa. Nadto świeccy winni mieć na oku teren międzynarodowy i zagadnienia, które się tam wyłaniają oraz ich rozwiązania bądź to teoretyczne, bądź praktyczne, zwłaszcza w stosunku do narodów będących na drodze rozwoju”⁸⁴.

56. Wiele jest spraw związanych z ruchami ludnościowymi, których nie można rozwiązać bez współpracy ze strony świeckich. I dlatego Kościół, zabiegając o zaspokojenie potrzeb związanych z duszpasterstwem migrantów usilnie zachęca cały lud Boży, a zwłaszcza wiernych świeckich chętnych do podjęcia apostołatu, aby wypełniając ochotnym duchem przyjęty na siebie obowiązek, pracowali nad odnową całego świata i w zakresie tych spraw, które dotyczą wprowadzenia prawdy, sprawiedliwości i miłości⁸⁵.

57. Ruchy ludnościowe czy to rozważane w odniesieniu do ludzi opuszczających ojczyznę, czy też tych, którzy przyjmują obcych do swojej ojczyzny – wprowadzają nowy sposób współżycia z obywatelami przedtem nieznanymi. Tu się zaczyna funkcja świeckich: migranci przyjmowani jako bracia, powinni być uznani nie „jako zwykłe narzędzia pracy”⁸⁶, lecz jako obdarzeni ludzką godnością i jako budowniczowie nowego wzbogaconego sposobu współżycia ludzi.

Ponieważ ponadto z ruchami ludnościowymi łączą się także inne kwestie dotyczące mianowicie mieszkania, pracy, zabezpieczenia społecznego, a następnie dotyczące języka, różnego sposobu współżycia ludzi, stąd świeccy winni zatroszczyć się o to, by te wszystkie sprawy były rozwiązywane w duchu miłości, a jednocześnie z zachowaniem zadań sprawiedliwości i słuszności. Chodzi mianowicie o to, aby wraz z rosnącymi jednocześnie z migracją zasobami gospodarczymi „życie jednostek i rodzin nie stawało się niepewne i zdane

na łaskę losu"⁸⁷. Ponadto jest zadaniem świeckich przyczyniać się do tego, by wspomniane prawa, zwłaszcza dotyczące jedności rodziny⁸⁸ otrzymały zagwarantowanie również w świeckim prawodawstwie oraz, by pilnie unikano wszelkiej szkody w tej dziedzinie⁸⁹.

58. Nie mniej konieczna jest pomoc świeckich dla prowadzenia dzieła ewangelizacji wśród migrantów w innych wypadkach. Otóż świeccy powinni wspomagać kapelanów, czyli duszpasterzy, by im ułatwić kontakt z oddalonymi lub rozproszonymi migrantami, wciągnięcie migrantów w czynne uczestnictwo liturgiczne tak, by kult Boży stał się czymś świadomym. Ponadto przy nadarzającej się okazji nie powinni zaniedbywać możliwości przekazywania pewnym grupom etnicznym słowa Bożego w sposób przewidziany dla świeckich. To wszystko staje się tym bardziej aktualne tam, gdzie z powodu dużych odległości, rozproszenia czy też braku kapłanów własnej narodowości lub miejscowych, migranci są pozbawieni wszelkiej opieki religijnej. W takich wypadkach niech świeccy starają się pilnie wyszukiwać migrantów, przyjmować ich życzliwie do swego towarzystwa i prowadzić do Kościoła lokalnego⁹⁰.

Ten apostołski obowiązek ciąży w szczególny sposób na tych świeckich, którzy z racji ruchów ludnościowych, wypełnianych obowiązków lub miejsca, gdzie pracują, żyją w bardzo bliskim kontakcie z niekatolikami, z niechrześcijanami lub z niewierzącymi. Szczególną zaś troską trzeba otoczyć młodzież uczęszczającą na uniwersytety. Stwarza się bowiem lepsze warunki dla tych, którzy unikają kontaktu z duszpasterzami migrantów: mianowicie świeccy, prowadząc życie prawdziwie katolickie i ujawniając ducha apostołskiego „jako obywatele z obywatelami, działając z właściwą kompetencją i na własną odpowiedzialność”⁹¹, mogą skutecznie uzupełniać to⁹², czego nie dostaje braciom w kapłaństwie.

59. Świeccy pełniący ważniejsze funkcje publiczne, świadomi dobrodziejstw, jakie płyną z odmiennej kultury migrantów powinni przyczyniać się do uznania tego przez państwo i tych, którzy rządzą oraz do pilnego popierania wszystkiego, co jest wymagane do współpracy i wzajemnego współżycia grup etnicznych.

Świeccy zaś, którzy mają większy wpływ na formowanie się opinii publicznej, niech dołożą starań, by wypracować takie ogólne przekonanie, które jest potrzebne do osiągnięcia tego celu.

60. Jeżeli migranci przebywają gdzieś w większej liczbie, winni mieć udostępnioną przede wszystkim możliwość uczestniczenia w radach duszpasterskich czy to diecezjalnych, czy parafialnych tak, by rzeczywiście wszczepili się w Kościół lokalny.

61. W ten sam sposób, a nawet w większym stopniu niż poszczególne osoby, winny katolickie stowarzyszenia świadczyć swoją wydatną pomoc migrantom, którzy potrzebują mieszkania, pracy, przygotowania i innych rzeczy koniecznych do życia. W sposób szczególny należy zwrócić uwagę na to, że dla migrantów niezwykle wielką rzeczą jest dostarczenie im możliwości uzupełnienia swojego wykształcenia zawodowego lub osiągnięcia nowej specjalizacji. Można tego dokonać zwłaszcza przy współpracy już istniejących instytucji. Stowarzyszenia katolickie powinny świadczyć pomoc urzędom dla spraw migracji, powołanym w kurii diecezjalnej lub w parafii.

Należy zachęcić migrantów, aby się zapisali do jakiegoś zespołu lub stowarzyszenia, przy współpracy tych, którzy byli członkami jakiegoś stowarzyszenia w swojej ojczyźnie.

Chociaż migrantom wolno mieć własne stowarzyszenia, jednak trzeba stworzyć możliwość niektórym członkom tych stowarzyszeń przynależenia do miejscowych stowarzyszeń lub związków zawodowych. W ten sposób między różnymi grupami etnicznymi zostanie stworzony jakby most łączący obydwie strony. Jednakże chodzi nie tylko o

umożliwienie udziału w miejscowych stowarzyszeniach pojedynczym migrantom, lecz wydaje się rzeczą wskazaną popieranie współpracy między zespołami (związkami), które zajmują się apostołstwem świeckich czy to w krajach pochodzenia, czy migracji.

*

Wyłożywszy powyższe sprawy wyrażamy niezłomną nadzieję, że duszpasterstwo migrantów, lepiej zorganizowane przez niniejszą Instrukcję i bardziej dostosowane do współczesnych warunków przyniesie z dnia na dzień - dzięki Bożej pomocy - większą pomoc duchową i przyczyni się do podtrzymywania i rozwijania wszędzie ducha zgody i braterstwa między ludźmi, najmiłszymi synami jednego Ojca. Odnowa spraw związanych z przepisami dotyczącymi kapłanów migrujących do krajów zamorskich⁹³, ich inkardynacji w diecezjach tych krajów⁹⁴, funkcji kapłanów marynarzy i ich Przełożonych⁹⁵, statusu papieskiego kolegium kapłanów dla Włochów migrujących⁹⁶ - zostanie uregulowana specjalnymi instrukcjami.

Dan w Rzymie, w Siedzibie Kongregacji Biskupów, dnia 22 sierpnia 1969 roku.

KAROL Kard. CONFALONIERI

Prefekt

+ Ernest Civardi

Arcybiskup tyt. Serd.

Sekretarz

Józef Zagon

Delegat do Dziel migracyjnych

Przypisy

* AAS 61: 1969 s. 614-643. Tłum. za: *Posoborowe prawodawstwo kościelne (dokumenty prawno-liturgiczne)*. Zebrał i przetłumaczył ks. E. Szafranski. T. 2. Z. 2. Warszawa 1970 s. 177-244. Przypisy tłum. J Bakalarz TChr.

¹ AAS 44: 1952 s. 649 nn.

² Por. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „*Gaudium et spes*” nr 4, 5, 6, 25, 26; encyklika *Pacem in terris*. AAS 55:1963 s. 291.

³ *Gaudium et spes* nr 26.

⁴ *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”* nr 14.

⁵ *Gaudium et spes* nr 8.

⁶ Tamże nr 29.

- ⁷ Por. *Gaudium et spes* nr 4; encyklika *Populorum progressio*. AAS 59:1967 s. 249 nr 76.
- ⁸ *Apostolicam actuositatem* rozdz. I nr 2.
- ⁹ *Gaudium et spes* nr 1.
- ¹⁰ *Gaudium et spes* nr 3, 63; *Pacem in terris* 1 c. s. 301.
- ¹¹ *Gaudium et spes* nr 3.
- ¹² Por. *Pacem in terris* 1 c. s. 263.
- ¹³ *Gaudium et spes* nr 26.
- ¹⁴ Por. konstytucja apostolska *Exsul familia*. AAS 44:1952 tyt. II s. 682; *Pacem in terris* I c s. 263, 265; *Gaudium et spes* nr 65, 69.
- ¹⁵ *Apostolicam actuositatem* rozdz. III nr 11
- ¹⁶ Tamże.
- ¹⁷ Por. *Discorsi e radiomessaggi di Pio XII*. Vol 7. Ed. Vat. S. 391 -395.
- ¹⁸ Por. tamże t. IX s. 317; *Pacem in terris* 1 c s. 285,
- ¹⁹ *Gaudium et spes* nr 65
- ²⁰ Tamże.
- ²¹ Tamże nr 66.
- ²² *Pacem in terris* 1 c, s. 285.
- ²³ *Dekret o działalności misyjnej Kościoła „Ad Gentes divinitus”* nr 26.
- ²⁴ Por. *Gaudium et spes* nr 29
- ²⁵ Por. *Exsul familia* 1 c. tyt. II rozdz. I nr 5. 1; rozdz. IV nr 33, 34, 39.
- ²⁶ *Populorum progressio* 1 c. s. 291 nr 71.
- ²⁷ Por. *Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”* rozdz. II nr 9, 10.
- ²⁸ *Ad gentes divinitus* nr 20.
- ²⁹ *Populorum progressio* 1 c. s. 297 nr 28.
- ³⁰ Por. *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”* nr 18.
- ³¹ *Motu proprio Ecclesiae Sanctae* 1 nr 4.

³² Por. art. 52.

³³ Konstytucja apostolska *Regimini Ecclesiae universae* (art. 69 § 1) udziela kompetencji w sprawach związanych z turystyką Kongregacji dla Duchownych. Jednakże i kapelan czy duszpasterz migrantów może roztoczyć duchową opiekę nad turystą, jeśli ten przebywa albo znajduje się w przejeździe na terytorium mu podległym.

³⁴ Zazwyczaj funkcja sekretarza łączy się z funkcją dyrektora określonej narodowości.

³⁵ *Christus Dominus* rozdz. II nr 18.

³⁶ *Ecclesiae Sanctae* nr 9.

³⁷ *Christus Dominus* rozdz. III nr 42.

³⁸ *Ad Gentes divinitus* rozdz. VI nr 38.

³⁹ *Ecclesiae Sanctae* III nr 23.

⁴⁰ Por. przyp. 31.

⁴¹ Por. *Populorum progressio* 1 c. nr 69

⁴² Por. rozdz. VI i VII.

⁴³ Co się tyczy pomocy technicznej i społecznej dla migrantów, powszechnie wiadomo, że Papież Pius XII ustanowił Międzynarodową Komisję Katolicką dla Migrantów z siedzibą w Genewie a mającą na celu zjednoczyć i powiązać między sobą wysiłki poszczególnych stowarzyszeń lub komitetów katolickich, istniejących prawie wszędzie, oraz popierać, wzmacniać i koordynować ich poczynania na rzecz migrantów i uchodźców (*Exsul familia* 1 c. tyt. I s. 676). Dlatego Konferencje Episkopatu mogą korzystać z niestrudzonej pracy tejże Komisji Międzynarodowej nie tylko w sprawach, które mogłyby wyniknąć ewentualnie między różnymi krajami, ale również w odniesieniu do zagadnień wewnętrznych każdego kraju, a to w celu ulepszenia poczyznań i prac urzędów krajowych dla spraw migracji. Konferencje Episkopatu mogą również uzyskać pomoc od stowarzyszenia Caritas Internationalis, w którym spotykają się różne instytucje krajowe, mające na celu przede wszystkim niesienie materialnej pomocy migrantom.

⁴⁴ Por. *Exsul familia* tyt. II art. 49.

⁴⁵ Por. *Populorum progressio* 1 c. s. 287-289 nr 62-64

⁴⁶ *Christus Dominus* nr 18.

⁴⁷ Tamże nr 2 3.

⁴⁸ *Ecclesiae Sanctae* I nr 14 § 2.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ *Christus Dominus* nr 23; por. *Dekret o katolickich Kościołach Wschodnich „Orientarium Ecclesiarum”* nr 4, 12 nn.; patrz również dyrektorium ekumeniczne *Ad totam Ecclesiam*. AAS s. 574-592.

⁵¹ Por. *Konstytucja o Liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”* nr 38; *Instrukcja o kulcie Eucharystycznym „Eucharisticum mysterium”* nr 19.

⁵² Por. *Christus Dominus* nr 32; *Ecclesiae Sanctae* nr 21 § 3, gdzie czytamy: „Biskup diecezjalny może z tytułu swej władzy, po wysłuchaniu opinii Rady Kapłańskiej, ustanawiać lub znosić parafie lub je modyfikować, lecz w taki sposób, że - jeśli istnieją w tym względzie umowy między Stolicą Apostolską i władzą świecką, lub też uprawnienia zastrzeżone dla innych osób fizycznych lub prawnych - w tych wypadkach kompetentne władze winny znaleźć, w porozumieniu z zainteresowanymi, odpowiednie rozwiązanie”.

⁵⁴ *Exsul familia* tyt. 11 art. 37.

⁵⁵ *Christus Dominus* nr 23 § 3.

⁵⁶ *Exsul familia* tyt. II art. 54.

⁵⁷ *Ecclesiae Sanctae* I nr 3 § 4.

⁵⁸ Por. art. 37 § 1.

⁵⁹ Z audiencji papieskiej w dniu 30 kwietnia 1968 roku.

⁶⁰ Por. *Exsul familia* tyt. I art. 34 § 35.

⁶¹ Tamże art. 36.

⁶² Tamże art. 39.

⁶³ Kodeks Prawa Kanonicznego kan. 1097.

⁶⁴ Por. *Instructio S. C. de disciplina Sacramentorum*. AAS 33:1941 s. 297-307.

⁶⁵ Kodeks Prawa Kanonicznego kan. 467-469.

⁶⁶ Tamże kan. 465 § 1.

⁶⁷ Tamże kan. 470; *Exsul familia* tyt. II art. 35 § 2.

⁶⁸ Kodeks Prawa Kanonicznego kan. 466.

⁶⁹ Por. art. 33 § 4.

⁷⁰ W tym wypadku dla uniknięcia pomyłek lub nieporozumień w sprawie delegacji dla udzielenia sakramentu małżeńskiego, należy pamiętać o przepisach Kodeksu, kanon 1096, zgodnie z którym proboszcz lub ordynariusz miejscowy nie mogą udzielać delegacji ogólnej, lecz jedynie w każdym poszczególnym wypadku.

⁷¹ Art. 33 §5.

⁷² Por. dekret Kongregacji Soborowej *Cum plures locorum Ordinari*. AAS 19:1927 s. 99.

⁷³ Por. AAS 56:1964 s. 6-12. Stolica Apostolska udzieliła migrantom szczególnych uprawnień, na mocy których mogą oni odbyć spowiedź wielkanocną w ciągu całego roku i uzyskać odpust zupełny, wypełniwszy uprzednio warunki ogólne, przewidziane w nowych przepisach o odpustach (spowiedź sakramentalna, komunია eucharystyczna oraz modlitwy wedle intencji Ojca świętego), w dniu patrona diecezji i 2 sierpnia lub w dwóch innych dniach ustalonych przez ordynariusza, jeśli nawiedzą oratorium lub kaplicę misji - gdzie prowadzone jest duszpasterstwo, lub inną - i tam odmówią *Ojcze nasz* i *Wierzę* według intencji Ojca świętego.

⁷⁴ *Exsul familia* tyt. II art. 19-23.

⁷⁵ *Ecclesiae Sanctae* I nr 19 § 2.

⁷⁶ *Christus Dominus* nr 35.

⁷⁷ Jeśli chodzi o opiekę nad migrantami, warto wspomnieć, że również instytuty zakonnej specjalnie do tego celu powołane, mogą spełnić warunki wymagane do utworzenia osobnej prelatury dla różnych warstw społecznych, o czym mówi motu proprio *Ecclesiae Sanctae* I nr 4.

⁷⁸ *Christus Dominus* n. 35; *Ecclesiae Sanctae* I nr 30 i 31.

⁷⁹ *Ecclesiae Sanctae* I nr 29 § 2.

⁸⁰ *Christus Dominus* nr 35; *Apostolicam actuositatem* nr 23; *Ecclesiae Sanctae* nr 28.

⁸¹ *Christus Dominus* nr 33-35; *Ecclesiae Sanctae* I nr 25-26.

⁸² *Christus Dominus* nr 35, 5-6; *Ecclesiae Sanctae* nr 24, 30, 36 i 39.

⁸³ *Apostolicam actuositatem* nr 7.

⁸⁴ Tamże nr 14.

⁸⁵ *Gaudium et spes* nr 26.

⁸⁶ Tamże nr 66.

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Por. *Apostolicam actuositatem* nr 11.

⁸⁹ Por. *Gaudium et spes* nr 66.

⁹⁰ Por. *Apostolicam actuositatem* nr 10, 17.

⁹¹ Tamże nr 10.

⁹² Por. tamże nr 10.

⁹³ Por. *Exsul familia* tyt. 11 rozdz. 1 art. 3.

⁹⁴ Tamże.

⁹⁵ Tamże art. 5,8.

⁹⁶ Tamże rozdz. VI.

Na podstawie: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, *Studia Polonijne*, tom 4. Lublin 1981